

24 HAZİRAN 2018 SEÇİMLERİNE DOĞRU

DENGE DENETLEMENİN DOKUZ ÖLÇÜTÜ IŞIĞINDA SEÇİM BİLDİRGELERİ

SUNUŞ

Denge ve Denetleme Ağı (DDA), toplumun çeşitli kesimleri ile farklı siyasi gırüşlerden ulusal/yemel düzeyde 270 sivil toplum örgütünün ve on binlerce destekçi ile takipçinin, katılımcı ve çoğulcu demokrasinin güçlenmesi için bir arada mücadele ettiği bir harekettir. 2011 yılında yeni anayasa çalışmalarını sırasında bir araya gelen Ađ, Temmuz 2012'den bu yana izleme, politika üretimi, kamuoyu oluşturma ve savunuculuk yöntemlerini kullanarak, Türkiye'nin demokratikleşmesinde vazgeçilmez olan denge denetleme sisteminin güçlendirilmesine katkı sunmayı hedeflemektedir. Ağın bu hedef çerçevesindeki öncelikleri, vatandaşların daha bilinçli karar vermelerine katkı sağlamak doğrultusunda güvenilir ve tarafsız bilgi üretmek ile aktif vatandaşlık bilincinin yerleşmesi için çalışmalar yürütmektedir. DDA, işleyen bir denge denetleme sistemi için reforma ihtiyaç duyulan yedi alanda, "reform grupları" aracılığıyla faaliyet gösterir. Bu yedi reform alanını, anayasa, yasama, yürütme, yargı, medya, yerel yönetimler ve sivil toplumdur.

Bu rapor, 24 Haziran 2018 seçimleri öncesinde, Cumhurbaşkanlığı ve parlamento seçimleri için yarışan parti ve adayların vaatlerini derledikleri bildirgelerin, denge denetlemenin dokuz ölçütü açısından tarafsız bir değerlendirmesini ortaya koymak adına hazırlanmıştır.

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ: AMAÇ VE YÖNTEM	1
2. DDA'NIN DENGE VE DENETLEME TANIMI VE DOKUZ ÖLÇÜT	3
3. YEDİ PARTİNİN BİLDİRGELERİNİN DENGE DENETLEME AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ	5
3.1 ADALET VE KALKINMA PARTİSİ	6
3.2 CUMHURİYET HALK PARTİSİ	11
3.3 CUMHURBAŞKANI ADAYI MUHARREM İNCE	15
3.4 MİLLİYETÇİ HAREKET PARTİSİ	16
3.5 HALKLARIN DEMOKRATİK PARTİSİ	19
3.6 SAADET PARTİSİ	21
3.7 İYİ PARTİ	23
3.8 VATAN PARTİSİ	28
4. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	29

1. GİRİŞ: AMAÇ VE YÖNTEM

Amaç

Yapılmasından ancak iki ay evvel ilan edilen 24 Haziran seçimleri, Türkiye siyaseti açısından tarihi bir değer taşıyor. Bu seçimde Türkiye geçen yıl 17 Nisan'da halk oylamasında kabul edilen Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi dahilinde görev yapacak olan yasama ve yürütme organlarını seçecek.

Yeni sistemde Cumhurbaşkanının siyasi partisiyle bağı kesilmiyor, bu nedenle siyasi partilerin seçim bildiremeleri, hem yasama hem de yürütme için ortak vaatleri içeriyor. Haliyle, yeni sistemin ilk kez hayata geçeceği bu seçimler öncesi bildiremeleri özümsemek, her zamankinden daha önemli.

Bildiremeler, her ne kadar son yıllarda kutuplaşma ve popülizmde görülen yükseliş nedeniyle, tüm dünyada giderek daha az okunsalar da, partilerin o ülkenin yönetimine dair siyasi vizyonlarını, programlarını, projelerini ve toplum açısından kritik meselelere yaklaşımlarını özetleyen belgelerdir. Yani, bilinçli tercih yapmak isteyen bir vatandaş için, sandıkta içine sinecek bir karar vermenin yanı sıra, kazananları seçimlerden sonra da denetleyebilmek, verdikleri sözlere sadık kalıp kalmadıklarını izlemek için, bildiremeler temel kaynaklardır.

Ancak diğer yandan bu metinleri bütüncül bir bakış açısıyla okumak ve değerlendirmek kolay değildir. Türkiye'nin dört bir yanından farklı görüşlere sahip 270 sivil toplum kuruluşunun ortak bir denge denetleme talebi için birlikte mücadele ettiği bir hareket olarak, bildiremelere bu gözden bakarak, partilerin Türkiye'nin demokratikleşmesi için şart temel denge denetleme mekanizmalarına ne kadar yer verdiklerini ya da vermediklerini anlamaya çalıştık. Bunu yaparken amacımız, denge denetleme mekanizmalarıyla güçlendirilmiş olgun bir demokraside bir arada yaşamak isteyen vatandaşlar için güvenilir bilgi kaynağı olmak ve bilinçli oy kullanmalarına katkı sunmak.

Yöntem

Cumhurbaşkanlığı sistemi kamuoyuna tanıtılır ve destek istenirken, siyasi iktidardan birçok isim, sistemin denge denetleme mekanizmalarını gözeteceğini; kuvvetler ayrılığını, katılımcı ve çoğulcu demokrasiyi güçlendireceğini açıklamıştı. Diğer yandan sisteme karşı çıkanların argümanları da denge denetlemeye odaklanıyordu; yeni hükümet sisteminin bu mekanizmalardan yoksun olduğunu, kuvvetler ayrılığını yürütme lehine zedelediğini iddia ettiler.

DDA olarak, 16 Nisan referandumuna giderken, sandıkta oy vereceğimiz Anayasa Değişikliği Kanunu'nu denge denetlemenin dokuz vazgeçilmez ölçütüne göre değerlendirmiştik.³ Bunun iki sebebi vardı: Birincisi, Anayasa gücünü denge denetleme sisteminden alır. Denge denetleme sistemi Anayasada ne kadar güçlü bir şekilde kurulursa, o ülkedeki yönetim de o kadar demokratik olur. İkincisi, bu alanda Türkiye'de uzmanlığı bulunan ilk ve tek platform olarak altı yıldır güvenilir, tarafsız bilgi üretiyoruz. Bu nedenle 24 Haziran seçimlerinin yaklaştığı şu günlerde bu belgeyi üretirken de, bu dokuz denge denetleme ölçütünü esas aldık, seçim bildiremelerini bu ölçütlere göre değerlendirdik.

Çünkü denge denetlemenin temel ilkelerinin, yaşamı hepimiz için huzur, güven ve refah içinde kurabilmenin en sağlam, en şaşmaz yollarını gösterdiğine inanıyoruz.

Değerlendirmeyi yaparken, Cumhurbaşkanı aday çıkarmış yedi partinin bildiremelerini tek tek inceledik.⁴ Adaylardan Muharrem İnce, bir partinin

³ Raporun tamamı için: http://www.birarada.org/upload/Node/27111/files/anayasa_degisiklik_kanunun_dd_bakimindan_degerlendirilmesi_dda_demokrasi_barometresi_3-web.pdf

⁴ Partilerin seçim bildiremelerinin orijinal hallerine şu bağlantılardan erişilebilir:

Adalet ve Kalkınma Partisi: <http://strpro1.stargazete.com/akparti-secim-beyannamesi-tam-metni.pdf>

Cumhuriyet Halk Partisi: <http://secim2018.chp.org.tr/files/CHP-SecimBildirgesi-2018-icerik.pdf?1=1>

genel başkanı olmadığı ve farklı bir bildirge de açıkladığından, bu metni ayrıca değerlendirdik. Milliyetçi Hareket Partisi'nin bildirgesini de, her ne kadar bir cumhurbaşkanı adayı çıkarmamış olsa da, bir adaya verdiği açık destek nedeniyle değerlendirmeye aldık. Gruplandırmayı yaparken tarafsız ve partiler üstü yaklaşımımızı koruduk. Daha sonra ölçütlere denk gelen içerikleri tablolandırdık. Bu aşamada içeriğe herhangi bir yorum katmamayı, olduğu gibi aktarmayı seçtik. Genel değerlendirme ve sonuç bölümünde ise, bu defa partilerin ortaklaştıkları dört alanda neler söylediklerini, yaklaşımlarındaki farklılıklarla birlikte tarafsız bir analize tabi tuttuk. Herhangi bir vaade dair olumlu yahut olumsuz bir yaklaşım geliştirmedik, kararı okuyuculara bırakmayı tercih ettik.

Halkların Demokratik Partisi: https://drive.google.com/file/d/1WAN9IPaGd0IUh_3TmYdcl0fZsvcNn6Vl/view
Milliyetçi Hareket Partisi: http://www.cumhurittifakimilletakli.com/usr_img/usr/beyanname/24Haziran2018_Secim_Beyannameesi_Tam_web.pdf
Saadet Partisi: <http://www.saadet.org.tr/dosyalar/1528900020beiiname.pdf>
İyi Parti: http://iyiparti.org.tr/assets/pdf/secim_beyani.pdf
Vatan Partisi: <http://vatanpartisi.org.tr/genel-merkez/temel-belgeler/vatan-partisi-secim-bildirgesi-26769>

2. AĞIN DENGE VE DENETLEME TANIMI VE DOKUZ ÖLÇÜT

Yukarıda bahsettiğimiz Anayasa Değişikliği Kanunu'nu denge denetlemenin dokuz vazgeçilmez ölçütüne göre değerlendirdiğimiz raporumuzda da belirttiğimiz üzere, denge ve denetlemenin ortaya çıkışı, kuvvetler ayrılığının ortaya çıkışına dayanır. Kuvvetler ayrılığı, devlet mekanizmasının hukuki fonksiyonlarının yasama, yürütme ve yargı olarak adlandırılan üç erk arasında paylaşılmasını ifade eder. Böyle bir paylaşımın varlığı, yani, bu üçü arasındaki ilişkinin, birbirlerinin yetki alanlarına girmeyecek aynı zamanda da, birbirlerini denetleyecek şekilde düzenlenmesi, denge ve denetlemenin olmazsa olmaz koşuludur. Bununla birlikte, denge ve denetleme, Denge ve Denetleme Ağı olarak bizim için, sadece kuvvetler ayrılığından ibaret değildir. Biz denge ve denetlemeyi, kuvvetler ayrılığını kapsamakla birlikte, demokrasi kültürünün yerleşip yaygınlaşması ve toplumsal uzlaşmayı sağlama hedefiyle ortaya konan bir yaşam biçimi olarak da görüyoruz. Bu bağlamda yasama, yürütme ve yargının yanı sıra, medya, sivil toplum ve vatandaşların da, denge ve denetlemenin ayrılmaz birer parçası olduğunu düşünüyoruz. Denge ve denetlemeyi oluşturan unsurların tamamına bütüncül şekilde baktığımızda şu tablo ortaya çıkmaktadır: Bu unsurların her birinin kendilerine özgü işlevleri vardır. Her birinin kendi işlevini etkin şekilde yerine getirebilmek için yetkileri vardır ve yetki açısından birbirinden bağımsızdırlar. Her birinin diğerine karşı belirli sorumlulukları vardır, hiçbiri diğerinden daha fazla ya da daha az önemli değildir. Her birinin ortak hedefi kamu yararının gerçekleştirilmesidir ve bu ortak hedefin en iyi şekilde yerine getirilmesi için birlikte hareket ederler ve bundan dolayı da hepsi meşruiyetini vatandaşlardan alır, çünkü nihai karar vericiler vatandaşlardır.

Denge ve Denetleme Ağı olarak, bu bütüncül

bakış açısından yola çıkarak, demokratik ülkelerin anayasaları, DDA'nın bugüne kadar yürüttüğü çalışmalardan elde ettiği sonuçlar, dünya çapında kabul görmüş anlaşma, sözleşme ve metinler ile bu alanda çalışan uzmanların ortaya koyduğu bulgular ışığında, denge denetlemenin varlığı yahut yokluğunu belirlemek için dokuz ölçüt belirledik:

ÖLÇÜT 1: Devletin yetkileri, organlar arasında görece eşit ölçüde paylaşılmalı ve her bir organ kendine has yetkilere sahip olmalı

Devlet otoritesine dair yetkiler, yasama, yürütme ve yargı organları arasında görece eşit ölçülerde paylaşılır. Böylece hem yetkiler tanımlanmış hem de gücün bir organda toplanması önlenmiş olur. Her organ kendine has yetkilere sahiptir. Yasama organı, yasa çıkarma gücüne; yürütme organı, yasaların uygulanması gücüne; yargı organı ise bu yasaları yorumlama ve yasaların ihlal edilmesi durumlarında karar verme gücüne sahiptir. Böylece tüm organların yetkileri tarif edilmiş ve bir organın diğerinin yetki alanına girmesinin önüne geçilmiş olur.

ÖLÇÜT 2: Organların seçimi kuvvetler ayrılığına uygun şekilde yapılmalı

Her organın yetkilileri, kuvvetler ayrılığına uygun olarak, aşamalı aralıklar ve farklı prosedürlerle, kısmen farklı seçmenler tarafından seçilir. Bu sayede farklı seçmenler tarafından, farklı zamanlarda yapılmış seçimlerle, devlet organlarında toplumun farklı kesimlerini temsil edecek, çoğulculuğu garantileyecek bir temsiliyet sağlanmış; dolayısıyla da devlet organlarında denge ve denetleme tahsis edilmiş olur.

ÖLÇÜT 3: Her organ, diğerini denetleyici anayasal yetki, hak ve sorumluluğa sahip olmalı

Her organ, diğer organların faaliyetlerini inceleme ve gerekli durumlarda, anayasal yetkilerini kullanarak, söz konusu faaliyetleri kısıtlama hak ve sorumluluğuna sahiptir. Bu sayede organların kendi yetki alanlarında kalmaları sağlanmış ve her birinin diğerini denetleyecek yetkileri taşımasıyla gücün bir organda yoğunlaşmasının önüne geçilmiş olur.

ÖLÇÜT 4: Hesap verebilirlik sağlanmalı

Devlet dahil olmak üzere, tüm özel ve tüzel kişiler ile kamu kurumları, hukuk önünde hesap verebilir konumda olmalıdır. Bu sayede hesap verebilirlik ve bunu sağlayan denetim mekanizmaları oluşmuş olur ve bunlar tüm kişiler ve kurumlar için geçerli olmuş olur. Bu ayrıca toplumsal eşitliğin sağlanması açısından da önemlidir.

ÖLÇÜT 5: İnsan hak ve özgürlükleri garanti altına alınmalı

İnsan hak ve özgürlükleri, uluslararası norm ve anlaşmalara uygun olarak garanti altına alınır. Bu sayede, insan hak ve özgürlüklerinin uygulamada korunum altına alınması sağlanmış olur.

ÖLÇÜT 6: Yerel yönetimler güçlendirilmiş olmalı

Yönetim sorumlulukları ve kaynaklar, alt yönetim kademelerine devredilir. Bu sayede, yerinden karar alınmasını sağlayan güçlü yerel yönetimler, merkezi idare üzerinde dengeleyici bir rol oynayabilirler.

ÖLÇÜT 7: Seçim sistemi, toplumdaki farklılıkların temsil edilmesini sağlamalı

Seçim sistemi, her vatandaşın özgürce katılımını ve farklı siyasi görüşlerin serbestçe rekabet edebilmesini sağlayacak şekilde düzenlenir. Bu sayede, farklı kesimlerin temsilini sağlayacak, çoğulculuğu garantileyen bir seçim sistemi ve dolayısıyla tüm siyaset üzerinde etkili

bir denetim mekanizması hayata geçmiş olur.

ÖLÇÜT 8: Resmi bilgiye erişim hakkı güvence altına alınmalı

Bu sayede yapılan tüm resmi işlemler ve tasarruflar hakkında bilgi sahibi olan vatandaşlar ile medya, sivil denetim rolünü üstlenme fırsatına sahip olur.

ÖLÇÜT 9: Karar alma süreçlerine katılım hakkı güvence altına alınmalı

Bu sayede denge ve denetleme sistemi içinde önemli bir güce sahip olan kamuoyunun bu işlevini yerine getirebilmesi sağlanmış olur. Bunun için katılım kanallarının açık olması, katılım araçlarının sağlanmış olması gereklidir.

Sonraki bölümde, cumhurbaşkanı adayı çıkaran AK Parti, CHP, HDP, İYİ Parti, MHP, Saadet Partisi ve Vatan Partisi'nin 24 Haziran seçimleri için hazırladıkları seçim beyannamelerinde vaatlerini ortaya koyarken denge denetlemeyi ne kadar gözettiklerini, bu dokuz ölçüte bakarak yaptığımız değerlendirme görülebilir.

3. YEDİ PARTİNİN BİLDİRGELERİNİN DENGE DENETLEME AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu bölümde, seçimlere bir Cumhurbaşkanı adayıyla katılan yedi partinin ve cumhurbaşkanı adaylarından Muharrem İnce'nin seçim bildirgelerinin, denge denetlemenin dokuz ölçütüne denk düşen içeriğinin kategorize edilmiş bir hali bulunmaktadır. İfadeler parti bildirgelerinden birebir alınmıştır ve herhangi bir yoruma ya da değişikliğe tabi tutulmamıştır.

3.1. ADALET VE KALKINMA PARTİSİ

Ölçütler	Adalet ve Kalkınma Partisi & Cumhurbaşkanı Adayı R. Tayyip Erdoğan'ın bildirgesi ne diyor?
Devletin yetkileri, organlar arasında görece eşit ölçüde paylaşılmalı ve her bir organ kendine has yetkilere sahip olmalı	<p>Yeni dönem güçlü Meclis ve güçlü Hükümet dönemi olacaktır. Bu iki temel kurumun kendi alanlarına yoğunlaşmalarının yanı sıra ahenk içinde çalışmaları milli hedeflerimizin gerçekleşmesine hizmet edecektir. Bu iki kuvveti, bağımsız ve tarafsız yargı tamamlamış olacaktır. Yeni dönemde Meclis daha itibarlı, Hükümet daha güçlü, bağımsız ve tarafsız yargı daha etkin olacaktır. Cumhurbaşkanlığı Hükümet sistemiyle birlikte yürütme erkinin kendi içerisindeki fonksiyonları derli toplu ve etkili bir nitelik kazanırken, kuvvetler ayrılığı prensibi daha sağlıklı bir şekilde uygulanma zemini bulacaktır. Yürütmenin daha bütüncül bir yapıyla daha hızlı ve kaliteli hizmet vermesine dayalı yeni yönetim modelinde güçlü bir Meclis yasama faaliyetlerini daha iyi yaparak yürütme üzerindeki sorumluluklarını yerine getirirken, bağımsız ve tarafsız yargı vatandaşlarımızın adil ve etkin bir şekilde adalet hizmeti alabilmesinin hukuki zeminini oluşturacaktır.</p>
Organların seçimi kuvvetler ayrılığına uygun şekilde yapılmalı	<p>Yeni sistemle Cumhurbaşkanlığı merkez teşkilatı politika ve strateji geliştirmeye, izleme ve değerlendirmeye yoğunlaşırken, bakanlıklar daha icracı ve fonksiyonel bir yapıda şekillendirilecektir. Bakanlar artık milletvekili olmayacak, dolayısıyla seçim bölgesinden çok kendi asli işlerine yoğunlaşacaklardır.</p>
Her organ, diğerini denetleyici anayasal yetki ve sorumluluğa sahip olmalı	<p>Yeni sistemde Meclisimiz asli işlevi olan yasa yapmaya odaklanacak ve hükümeti daha güçlü bir şekilde millet adına denetleyecektir. Yasa teklifleri artık sadece milletvekilleri tarafından verilecek ve halkımızın beklentileri, kanunlara çok daha fazla yansiyacaktır. Hükümet, bütçe dışında yasa tasarısı teklif edemeyecektir. Yeni sistemde hükümetin kanun tasarısı hazırlama, sunma yetkisi olmadığı gibi yetki kanunuyla KHK çıkarma yetkisi de kaldırılmıştır.</p>
	<p>Meclisin yürütmeyi denetim yetkisi de güçlenecek ve gerçek bir denetime dönüşecektir. Meclis hükümeti kanun yoluyla, ayrıca meclis araştırması, genel görüşme ve yazılı soru yoluyla denetleyecektir. Meclis, soruşturma ve dokunulmazlıkları kaldırma yoluyla cezai denetim sürecini başlatma yetkisini gerektiğinde kullanabilecektir.</p>

ADALET VE KALKINMA PARTİSİ

	<p>Yeni sistemde Anayasa yargısı meclisten çıkan kanunları ve cumhurbaşkanlığı kararnamelerini denetlerken, Danıştay ve idari mahkemeler ise hükümetin tüm işlemlerini denetleyecektir.</p>
Hesap verebilirlik sağlanmalı	<p>Hesap verebilirlik, şeffaflık, katılımcılık ve kalite odaklılık ilkelerimiz çerçevesinde devletin, her bir vatandaşımızın temel hak ve hürriyetlerinin korunmasında, huzur ve güvenliğinin sağlanmasında, yaşam standartlarının yükseltilmesinde bir araç olduğunu, asıl amacın insanı yaşatmak olduğunu unutmadan yeni sistemin gerektirdiği uygulamaları hayata geçireceğiz.</p>
	<p>Yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığına, insan hak ve özgürlüklerine saygı; ehliyet ve liyakate bağlılık; hesap verebilirlik ve saydamlık; hizmette mükemmellik; vatandaşın beklentilerine duyarlılık ve yeniliğe açıklık adalet hizmetlerinin geliştirilmesinde rehber ilkelerimiz olacaktır. Yargı sistemini daha şeffaf, hesap verebilir ve etkin çalıştırabilmek için reform sürecini diri tutmaya devam edeceğiz.</p>
	<p>Milli Eğitim Bakanlığının kurumsal örgütlenmesini, eğitim sisteminin ulusal düzeyde politika belirleme, koordinasyon ve denetiminden sorumlu olacak ve katılımcılığı artıracak şekilde geliştireceğiz.</p>
	<p>Sigortacılık sektörünü daha da geliştireceğiz. Bu kapsamda sigortacılık ve özel emeklilikle ilgili faaliyetlerinin daha şeffaf ve öngörülebilir olmasını sağlamak ve kamuoyunu aydınlatmak amacıyla Sigortacılık ve Özel Emeklilik Sektörleri Gözetim ve Denetim Politika Belgesini hazırlayarak uygulamaya koyacağız</p>
	<p>Üniversite yönetiminin özerklik ve hesap verebilirlik temelinde yeniden örgütlenmesini sağlayan reformcu bir anlayışla yeni bir “Yüksek öğretim Çerçeve Yasası” hazırlayacağız.</p>

ADALET VE KALKINMA PARTİSİ

	<p>AK Parti olarak geçtiğimiz dönemde olduğu gibi, yeni yönetim modelinde de kamu yönetiminde şeffaf, katılımcı ve hesap verebilir olmayı taahhüt ediyoruz. Bu kapsamda; hukuki ve kurumsal düzenlemelerin katılımcılığı ve şeffaflığı artıracak mekanizmalar aracılığıyla yapılmasını sağlayacağız. Hazırlık aşamasında olduğu kadar, uygulama ve uygulama sonrası etkilerin sistematik bir şekilde ölçülmesi ve paylaşılması önümüzdeki dönemin önemli gündem maddelerinden birini oluşturacaktır.</p>
	<p>Yolsuzlukla mücadelede bütüncül bir yaklaşımla, hükümet-vatandaş-sivil toplum ve medya diyalogunun sağlıklı bir biçimde gerçekleşmesini sağlayacağız.</p>
	<p>Önümüzdeki dönemde özel yatırımların teşvikine yönelik uygulamalarda maliyet-etkinlik, hesap verebilirlik, şeffaflık, öngörülebilirlik, esneklik, atıl kapasite oluşturulmaması ile verimlilik ilkelerini gözeteceğiz.</p>
	<p>Katılımcılık ve Hesap verebilirliğin bir gereği olarak Belediye meclislerinin denetim gücü artırılabilecektir. Bunun için denetim mekanizmaları güçlendirilecek belediye şirketleri Belediye Meclis Denetim Komisyonu kapsamına alınacaktır. Meclis toplantıları ve belediye ihalelerinin internet üzerinden canlı yayınlanması zorunlu hale getirilecektir.</p>
	<p>Bütüncül ve demokratik bir yaklaşımla; sivil toplum kurumlarının hukuki statüleri, kurumsal yapıları, faaliyetleri, kamu kurumları ile ilişkileri, mali kaynakları gibi alanları düzenleyeceğiz. Yapılan düzenlemeler sivil alanı daraltıcı nitelikte olmayacak, sivil toplum kuruluşlarımızın daha şeffaf bir şekilde amaçlarını gerçekleştirmelerine imkân sağlayacaktır.</p>
İnsan hak ve özgürlükler garanti altına alınmalı	<p>Haklar ve özgürlükler konusunda temel amacımız; yaşı, cinsiyeti, sosyo-ekonomik şartları, etnik kimliği, mezhebi ve inancı ne olursa olsun herkesi bağrına basan, onları eşit vatandaşlık ile evrensel ilke ve değerler temelinde demokratik bir ortak yaşam bilincine ulaştıran bir anlayışı daha güçlü bir şekilde hayata geçirmektir.</p>

ADALET VE KALKINMA PARTİSİ

	<p>Bağımsız ve tarafsız yargı, adaletin tesisini sağlayan ve temel hakların kullanımını garanti altına alan bir kurumsal yapı olduğu gibi aynı zamanda sağladığı hukukla öngörülebilirlik ortamında belirsizliği azaltan, üretim ve yatırım kararlarının daha sağlıklı ve nitelikli bir şekilde alınmasını sağlayan, böylece kalkınma sürecimizi hızlandıran bir çerçeve sunmalıdır.</p>
	<p>Devletin siyasi, idari, yargısal ve ekonomik düzeninin temel hakları merkeze alacak şekilde düzenlenmesini sağlayacağız. Çoğulcu, eşitlikçi ve katılımcı demokrasi hedefimiz, Türkiye'yi dünya demokrasileri liginde daha da üst sıralara taşıyacaktır. Bu çerçevede, TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, Kamu Denetçiliği Kurumu ve Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunu daha da etkin çalışır hale getireceğiz.</p>
Güçlendirilmiş yerel yönetimler olmalı	<p>Yeni dönemde Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemiyle uyumlu biçimde yerel yönetimlerde de önemli reformlar gerçekleştirilecektir. Bu kapsamda belediye çalışmalarının daha verimli ve etkin bir hale getirilebilmesi için ilk olarak, belediyelerin icrai gücü artırılabilecektir. Bu amaçla yerel yönetimlere yeni yetki ve görevler verilecektir. Merkezin görev alanında olan bazı işler yerel yönetimlere devredilecektir. Belediyelerin mali kaynakları güçlendirilecektir. Belediye üst yönetimlerinin (bağlı kuruluşlar dâhil) belediye başkanı ile birlikte göreve gelmesi ve ayrılması sağlanacaktır.</p>
	<p>Temel olarak merkezi idare için gereksiz yük oluşturan hususlarda merkez-taşra ve merkezi idare yerel yönetimler ilişkisini de güçlendirecek yasal düzenlemeleri hayata geçireceğiz. Yerel yönetimlerimizin kültür sanat alanındaki hareket kabiliyetlerini geliştireceğiz. İhtiyaç duyulan şehirlerde belediye, STK ve özel girişimcilerin kurduğu tiyatro ve sinemalara daha fazla destek vereceğiz. Yerel yönetimlerin öz gelirlerini artıracacağız. Temel olarak kamu gelirlerinin sağlıklı ve sürekli kaynaklardan çağdaş yöntemlerle elde edilmesini sağlayacağız.</p>

ADALET VE KALKINMA PARTİSİ

	<p>Mahalli idarelerin kurumsal kapasitesini geliştirmek, hizmet standartlarını belirlemek, demokratik yönetim ve hesap verilebilirliği artırmak amacıyla Hizmet Envanteri Yönetim sistemi (HEYS), Ruhsat Bilgi Sistemi (RUBİS), e-Belediye ve Büyükşehir Belediyelerinde Hizmet Sunum Yöntemlerinin Geliştirilmesi Projelerimiz kapsamında oluşturduğumuz mevzuat taslakları ile Büyükşehir Kanun Taslağını önümüzdeki dönemde yasalaştıracağız. Büyükşehirlerde ilçe belediyelerinin kaynaklarının artırılmasına yönelik tedbirler alacağız.</p>
Seçim sistemi, toplumdaki farklılıkların temsil edilmesini sağlamalı	
Resmi bilgiyi erişim hakkı güvence altına alınmalı	
Karar alma süreçlerine vatandaş katılımı sağlanmalı	<p>Meclisin yasama kapasitesinin güçlendirilmesini sağlarken, diğer taraftan hükümeti denetim kapasitesini güçlendireceğiz. Özellikle Komisyon çalışmalarında kaliteli bir yasama süreci için sivil toplum kuruluşlarının aktif katılımı ve katkısı sağlanacaktır.</p>
	<p>STK'lar topluma hizmet alanında daha fazla rol oynayacaktır. Bu kapsamda ayrıca, STK'ların ve kamunun karşılıklı rollerinin daha iyi anlaşılması için eğitim seminerleri ile STK'ların uluslararası değişim programları gerçekleştirmesini sağlayacağız.</p>
	<p>Şeffaf ve hesap verebilir kurumsal bir yapı oluşturmak üzere STK'lara yönelik kapasite geliştirici faaliyetlere ağırlık vereceğiz.</p>
	<p>Bu kapsamda katılımcılığın her düzeyde daha kurumsal bir boyutta ele alınması, sivil toplum alanını sağlıklı işleyebilmesi için devletin düzenleyici rolünün güçlendirilmesi ve bu alanın daha aktif, daha şeffaf ve toplumsal anlamda daha hesap verilebilir kılınmasını hedefliyoruz.</p>

3.2. CUMHURİYET HALK PARTİSİ

Ölçütler	Cumhuriyet Halk Partisi bildirgesi ne diyor?
Devletin yetkileri, organlar arasında görece eşit ölçüde paylaşılmalı ve her bir organ kendine has yetkilere sahip olmalı	<p>Kuvvetler ayrılığı ilkesini tavizsiz bir biçimde yaşama geçiren, evrensel insan haklarına saygılı, sosyal adalet ve eşit yurttaşlık ilkeleri üzerine inşa edilmiş, yeni bir Anayasa hazırlanmasına öncülük edeceğiz. Tek adam rejimine karşı, yurttaşlarımızın adalet ve hukuk özlemini yansıtan, siyasal çoğulculuğu ve bir arada yaşama kültürünü yeşertecek yeni bir toplumsal sözleşmeyi hayata geçireceğiz. Yeni Anayasamızda yasama yetkisinin devreden ve TBMM iradesinin gasp edilmesine yol açan Kanun Hükmünde Kararname ve Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi uygulamalarına son vereceğiz. Cumhurbaşkanlığı'nı tüm ulusu temsil edecek şekilde tarafsız ve partiler üstü bir konuma getireceğiz. Cumhurbaşkanı'nın yetkilerini sembolik düzeyde sınırlı tutacağız. Bütçe hakkının devredilemezliği ilkesini ihlal eden Cumhurbaşkanı yetkilerini kaldıracak, bu yetkileri yeniden TBMM'ye vereceğiz. TBMM'de Kesin Hesap Komisyonu'nun daimi bir ihtisas komisyonuna dönüştürülmesini; sürekli, etkin, şeffaf ve yürütmeden tam bağımsız bir şekilde çalışmasını sağlayacağız.</p>
Organların seçimi kuvvetler ayrılığına uygun şekilde yapılmalı	<p>Cumhurbaşkanı'nın kuvvetler ayrılığı ilkesiyle çelişen üst düzey bürokratları ve yüksek yargı mensuplarını atama yetkilerini sınırlayacağız. Anayasa Mahkemesi'ni siyasi etkilerden arındıracak ve yapısını değiştireceğiz. Üyelerinin bir kısmının Yargıtay, Danıştay, Sayıştay ve Barolar Birliği Genel Kurulu'nca doğrudan seçimle, kalan üyelerinse TBMM'de nitelikli çoğunluk ile seçilmesini sağlayacağız. HSK'yı, "Hakimler Kurulu" ve "Savcılar Kurulu" olmak üzere ikiye ayırarak yeniden düzenleyeceğiz. Bu kurulların seçim sürecinde yargı bağımsızlığı ilkesini gözetilen düzenlemeler yapacağız. Adalet Bakanı'nı ve Bakanlık Müsteşarı'nı bu kurulların dışına çıkararak yargıyı siyasetin vesayetinden kurtaracağız.</p>
Her organ, diğerini denetleyici anayasal yetki ve sorumluluğa sahip olmalı	<p>TBMM'nin elinden alınan denetim yetkilerini iade edecek, mevcut yetkilerini güçlendireceğiz. TBMM adına kamu harcamalarını denetleyen Sayıştay'ı yeniden etkin kılacak, özerk bir yapıya kavuşturacağız. Sayıştay raporlarının TBMM'ye zamanında, eksiksiz ve düzenli olarak sunulmasını sağlayacağız.</p>

CUMHURİYET HALK PARTİSİ

	<p>OHAL'i kaldıracak ve KHK düzenine son vereceğiz. KHK'leri Anayasal denetime açacağız.</p>
	<p>YSK'yi siyasi iradenin güdümünden çıkaracak, YSK kararlarını Anayasa Mahkemesi denetimine açacağız.</p>
	<p>Siyasi partilerin yıllık hesaplarının Anayasa Mahkemesi'ne ulaşmasından itibaren 6 ay içinde denetlenmesini ve denetim sonuçlarının kamuoyuyla paylaşılmasını sağlayacağız</p>
	<p>Hakimler Kurulu ve Savcılar Kurulu'nun tüm kararlarını yargı denetimine açacağız</p>
Hesap verebilirlik sağlanmalı	<p>Siyasetçilerin, siyasi etik kurallarına uyup uymadığını denetlemek üzere Siyasi Ahlak Kanunu'nu çıkaracak ve "Siyasi Ahlak Kurulu" oluşturacağız. Siyasi partilerin kullandıkları kamusal ve özel kaynakların saydamlık ve hesap verebilirlik ilkesi içinde denetlenmesini sağlayacağız. Güvenilir bir yargı için yargı mensuplarından oluşan "Yargı Etik Kurulu" oluşturacağız. Hakim ve savcıların etik kurallar çerçevesinde çalışmasını temin edeceğiz</p>
İnsan hak ve özgürlükler garanti altına alınmalı	<p>Kuvvetler ayrılığı ilkesini tavizsiz bir biçimde yaşama geçiren, evrensel insan haklarına saygılı, sosyal adalet ve eşit yurttaşlık ilkeleri üzerine inşa edilmiş, yeni bir Anayasa hazırlanmasına öncülük edeceğiz. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu'na Paris İlkeleri ve Birleşmiş Milletler standartlarına uygun biçimde etkinlik kazandıracacağız. Güvenlik güçlerinin, evrensel insan haklarına ve hukukun üstünlüğü ilkesine uygun hareket etmeleri için gereken yasal düzenlemeleri yapacağız.</p>

CUMHURİYET HALK PARTİSİ

Güçlendirilmiş yerel yönetimler olmalı	<p>Türkiye'nin idari yapısını yerel yönetimleri daha güçlü ve özerk hale getirecek şekilde yeniden yapılandıracağız. Yerel yönetimlere bu doğrultuda daha fazla kaynak ayıracağız. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'ndaki çekinceleri kaldıracağız. Ulusal mekansal planlama dışındaki tüm plan yetkilerini yerel yönetimlere vereceğiz. Büyükşehir belediyeleri ile ilçe belediyeleri arasındaki yetki paylaşımını dengeli hale getireceğiz. Büyükşehir statüsündeki illerde, köylere tüzel kişiliklerini yeniden kazandıracağız. Büyükşehir kapsamında olmayan illerde, il düzeyinde belediye hizmet birlikleri kuracağız. Yeni büyükşehir olan belediyelerde, ilçe ve beldelerden gelen borç yükünü Hazine'den karşılayacağız. Büyükşehir yasası ile Hazine'ye devredilen araziler içerisinde köy tüzel kişiliğine geri verilmeyecek olanları büyükşehir belediyelerine vereceğiz. İller Bankası'nı, yerel yönetimlerin mali ve teknik ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde yeniden yapılandıracağız. Yerel doğal kaynakların, madenlerin ve kum ocaklarının tahsisinde yerel yönetimlerin karar alma süreçlerine katılımını sağlayacağız. Turizm bölgelerinde yer alan belediye gelirlerini, yaz nüfusunu da dikkate alarak, merkezi hükümet bütçesinden sağlanacak kaynaklarla iyileştireceğiz.</p>
Seçim sistemi, toplumdaki farklılıkların temsil edilmesini sağlamalı	<p>12 Eylül'ün ruhunu yansıtan yüzde 10 seçim barajını ve adil temsilin önündeki tüm engelleri kaldıracağız. yüzde 1'in üzerinde oy alan partilerin parlamentoda temsil edilmesini sağlayacak biçimde Türkiye Milletvekilliği'ni getireceğiz. Seçim kanunlarını ve Siyasi Partiler Kanunu'nu, siyasal çoğulculuğu ve katılımcılığı artıracak ve parti içi demokrasiyi güçlendirecek şekilde yeniden düzenleyeceğiz.</p>
Resmi bilgiyi erişim hakkı güvence altına alınmalı	<p>Bilgi Edinme Kanunu'nu şeffaflığı artıracak şekilde yeniden düzenleyeceğiz. Bilgi edinme ve etik kurullarında sivil toplum temsilcilerinin yüksek düzeyde temsil edilmesini sağlayacağız.</p>
Karar alma süreçlerine vatandaş katılımı sağlanmalı	<p>Yeni Anayasanın tüm siyasal partilerin, sivil toplum kuruluşlarının, demokratik kitle örgütlerinin, meslek örgütlerinin, sendikaların ve yurttaş inisiyatiflerinin geniş katılımıyla hazırlanmasını sağlayacağız.</p>

CUMHURİYET HALK PARTİSİ

	<p>Kanun tekliflerinin TBMM Genel Kurulu'ndan önce kamuoyunda ve ilgili komisyonlarda tüm paydaşların katılımıyla, yeterince tartışıldıktan sonra görüşülmesi yöntemini benimseyeceğiz.</p>
	<p>Meslek örgütleri mevzuatını örgütlerin kurumsal özerkliğini güçlendirecek şekilde ve paydaşların katılımıyla yeniden düzenleyeceğiz.</p>
	<p>Kent planlamasında katılımcı planlama anlayışını ve eşitliği egemen kılacağız. Kent hakkı ilkesi çerçevesinde, yurttaşların kendi yaşam alanlarını şekillendirmesine olanak sağlayacağız. Karar alma süreçlerinde yerel halk, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ve diğer bileşenlerle birlikte hareket edeceğiz. Kentsel projelerin uygunluk ve geçerliliğini nesnel ve bilimsel ölçütler çerçevesinde ele alacağız.</p>

3.3. CUMHURBAŞKANI ADAYI MUHARREM İNCE

Ölçütler	Cumhurbaşkanı Adayı Muharrem İnce'nin bildirgesi ne diyor?
Devletin yetkileri, organlar arasında görece eşit ölçüde paylaşılmalı ve her bir organ kendine has yetkilere sahip olmalı	Onarım projemizin çatısını “kuvvetler ayrılığına dayalı parlamenter rejim” oluşturacaktır. Yeni ve çağdaş bir Anayasa yapılarak, kuvvetler ayrılığına dayalı güçlü bir parlamenter rejim oluşturulacaktır.
Organların seçimi kuvvetler ayrılığına uygun şekilde yapılmalı	Hâkim ve Savcılar Kurulu yeniden yapılandırılacak, Adalet Bakanı ve Müsteşarı HSK'da yer almayacaktır. Yargıdaki siyasallaşma mutlaka önlenecektir. Yargı üyelerinin göreve başlaması siyasi erkin dışında olacaktır. Yargıç güvencesini sağlamak için gerekli bütün adımlar atılacaktır. Kamu yöneticilerinin seçiminde ve yükseltmelerinde liyakat ve ehliyet ana ilkemiz olacak, her tür ayırmıcılığa son verilecektir.
Her organ, diğerini denetleyici anayasal yetki ve sorumluluğa sahip olmalı	Başta Anayasa Mahkemesi olmak üzere devlet kurumlarının, tarafsız, çağdaş ve demokratik denetim yapma yetkisini kullanabilmesi için gerekli düzenleme ve reformlar derhal yapılacaktır. Yetkin ve tarafsız yargıçların seçilmişleri denetlemesi imkânı sağlanacaktır.
Hesap verebilirlik sağlanmalı	Kamu yönetimi denetlenebilen ve hesap verebilen bir hale getirilecektir.
İnsan hak ve özgürlükler garanti altına alınmalı	Hak arama özgürlüğünü güvence altına alan düzenlemeler yapılacaktır.
Güçlendirilmiş yerel yönetimler olmalı	Yerel yönetimler güçlendirilecektir. Merkezde toplanmış ve verimsizliğe yol açan idari yetkiler bu yönetimlere devredilecektir
Seçim sistemi, toplumdaki farklılıkların temsil edilmesini sağlamalı	
	Resmi bilgiyi erişim hakkı güvence altına alınmalı

3.4. MİLLİYETÇİ HAREKET PARTİSİ

Ölçütler	Milliyetçi Hareket Partisi'nin bildirgesi ne diyor?
Devletin yetkileri, organlar arasında görece eşit ölçüde paylaşılmalı ve her bir organ kendine has yetkilere sahip olmalı	Yasama, yargı ve yürütme organları arasında güçlü bir denge ve denetim mekanizması tesis edilecek, sert kuvvetler ayrılığı sayesinde yürütmenin yasama üzerindeki tahakkümü ortadan kaldırılacak ve TBMM'nin etkin ve güçlü bir yapıya kavuşması mümkün olacaktır.
	Anayasa değişikliği ile kuvvetler ayrılığı güçlendirilmiştir. Yasamanın yürütmeyi daha etkin denetleyebilmesi, erkler arasındaki denge ve denetim mekanizmalarının güçlendirilmesi sağlanmıştır. Yasama ve yürütme arasında güçlü bir denge ve denetim sistemi kurulmuş ve hukukun üstünlüğü teminat altına alınmıştır. Cumhurbaşkanı "kanunları geri gönderme" yetkisini kullanırken denge ve denetim mekanizması işleyecektir.
Organların seçimi kuvvetler ayrılığına uygun şekilde yapılmalı	
Her organ, diğerini denetleyici anayasal yetki ve sorumluluğa sahip olmalı	Katı kuvvetler ayrılığına dayalı Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde güçlendirilen bağımsız ve tarafsız yargı erki, yasama ve yürütmeyi her aşamasında denetleyecek ve vatandaşlarımızın hak ve hukukunun teminatı olacaktır. TBMM'nin sahip olacağı etkin denetim gücüyle yürütme organı olan Cumhurbaşkanlığı dengelenecek, yürütmenin yetkisini aşması artık söz konusu olmayacaktır. Yeni anayasal düzenlemelerle, sınırsız yetki ve sorumsuz cumhurbaşkanı yerine, hem yargı ve yasama tarafından denetlenecek hem de millete karşı hesap verecek bir cumhurbaşkanlığı makamı oluşturulacaktır.

MİLLİYETÇİ HAREKET PARTİSİ

Hesap verebilirlik sağlanmalı	<p>Partimiz; kamu yönetiminde demokratik meşruiyetin güçlendirilmesini, yolsuzluk ve usulsüzlük gibi güven sarsıcı uygulamaların önüne geçilmesini ve devlete duyulan güvenin artırılmasını sağlayacak, hukuk devletini güçlendirecek, vatandaşların ve sivil toplum kuruluşlarının yönetim sürecine daha aktif katılımını sağlayacak ve vatandaşa duyarlı bir kamu yönetimini mümkün kılacak kapsamlı bir düzenleme gerektiğine inanmaktadır. Bu alanda gerçekleştirilecek reformun temel esas ve ilkelerini; hukukun üstünlüğü, adaletin tesisi, kurumsal kapasitenin artırılması, etkin bir insan kaynakları yönetimi, e-dönüşüm, sosyal inovasyon, yolsuzluklarla mücadele ve hesap verebilirlik oluşturmaktır. Personel rejiminin yeniden düzenlenerek kamu çalışanlarının statü, ücret ve unvan karmaşasının giderilmesini; eşit değerde işe eşit ücretin tesis edilmesini ve işe alma, ilerleme ve yükselmenin objektif kriterlere bağlanmasını esas alan bir düzenlemeyi gerekli görüyoruz. Bize göre; vatandaşlarımızın kamu kurumlarından aldığı hizmetten memnun ve mutlu olduğu, idarî eylem ve işlemleri kolayca denetleyebildiği ve yönetimin adaletine mutlak güven duyduğu bir kamu yönetiminin tesisi toplumsal huzurun da teminatı olacaktır.</p>
	<p>Yolsuzluklarla mücadele politikamız, önleyici tedbirler almanın yanı sıra yolsuzlukları yargıya taşıma ve hesap sorma anlayışına dayanmaktadır. Bir yandan yolsuzluğa sebep olan unsurlar ortadan kaldırılarak caydırıcı müeyyideler getirilirken, diğer yandan yetim hakkına el uzatanların adalet önüne çıkarılarak hak ettikleri cezayı almaları sağlanmalıdır.</p>
İnsan hak ve özgürlükler garanti altına alınmalı	<p>Türkiye'yi "kudretli bir devlet" haline getirecek idarî, hukukî ve siyasî tüm reformları hayata geçirmek; insan hak ve hürriyetlerini mümkün olan en geniş boyutta temin etmektir. Partimiz cumhuriyetin temel niteliklerini ve devletin kuruluş esaslarını düzenleyen anayasanın ilk dört maddesini ilelebet koruyarak; anayasanın genel sınırlama hükümlerinden daha çok genel koruma hükümlerine yer vermesini, özgürlükleri esas almasını ve bir toplum sözleşmesi niteliğinde olmasını öngörmektedir</p>

MİLLİYETÇİ HAREKET PARTİSİ

Güçlendirilmiş yerel yönetimler olmalı	Ülkemizin sahip olduğu potansiyel harekete geçirilerek bölgesel kalkınmanın sağlanmasıyla, devletin şefkati ülkenin en 92 ücra köşesindeki vatandaş tarafından hissedilebilecektir. Kimsenin aç ve açıkta bırakılmadığı, adaletle hükmedildiği, herkesin ürettiği ve bundan katkısı ölçüsünde pay aldığı, huzur ve güvenin tam olarak sağlandığı ve milli birliğin tesis edildiği bir Türkiye, bölgesel kalkınma politikamızın esasıdır. Bu amaçla öncelikle, her il ve ilçe için hedef sektörler belirlenmelidir. Özellikle küçük ölçekli iller ve ilçeler için “bir il/ilçe bir sektör” prensibinden hareketle hedef alt sektörler somut olarak belirlenmeli, devlet-millet işbirliği içinde uygulamaya konulacak projelere destek verilmelidir.
Seçim sistemi, toplumdaki farklılıkların temsil edilmesini sağlamalı	
Resmi bilgiyi erişim hakkı güvence altına alınmalı	
Karar alma süreçlerine vatandaş katılımı sağlanmalı	Milliyetçi Hareket Partisi, ülkemizde sağlıklı işleyen bir sivil toplum yapısının güçlendirilmesi için, vatandaşların birey olmanın sorumluluğunu taşıyarak içinde yer alacağı sivil oluşumların kamu hizmetlerinin denetimine iştirakini öngörmektedir. Partimiz, sivil toplum kuruluşlarının ve faaliyetlerinin gelişmesini birey-devlet arasındaki ilişkinin güçlenmesi ve siyasete sivil katılımın artırılması açısından önemsemektedir.

3.5. HALKLARIN DEMOKRATİK PARTİSİ

Ölçütler	Halkların Demokratik Partisi & Cumhurbaşkanı Adayı Selahattin Demirtaş'ın bildirgesi ne diyor?
Devletin yetkileri, organlar arasında görece eşit ölçüde paylaştırılmalı ve her bir organ kendine has yetkilere sahip olmalı	Seçildiğimde ilk olarak yetkilerimi kendimi yetkisizleştirmek ve kurumları demokratikleştirmek için kullanacağım. Cumhurbaşkanlığı yetkilerini paylaştıkça sistem demokratikleşecek. Oluşturacağımız kapsayıcı parlamenter sistem, tek bir kişinin değil, BİZ'lerin yönetiminin teminatı olacak. Cumhurbaşkanlığında toplanan yasa yapma hakkını, denetleme ve bütçe hakkı gibi yetkileri Demokrasiye Acil Geçiş Programı'yla en kısa sürede parlamentoya iade edeceğiz. Tek parti çoğunluğuna dayanan bir parlamenter yapının yarattığı çıkmazları aşarak güçlü ve çoğulcu bir parlamenter sistem inşa edeceğiz. Evrensel hukuk ve insan hakları anlayışıyla güvence altına alınmış kuvvetler ayrılığından taviz vermeyeceğiz. Yasama ve yargıyı derhal yürütmenin baskısından kurtaracağız. Güçlünün değil haklının korunduğu, herkesin eşit olduğu hızlı, tarafsız ve bağımsız bir adalet sistemi kuracağız.
Organların seçimi kuvvetler ayrılığına uygun şekilde yapılmalı	Hâkimler ve Savcılar Kurulu'nun yapısını yeniden düzenleyeceğiz Adalet Bakanı'nı HSK'dan çıkaracağız.
Her organ, diğerini denetleyici anayasal yetki ve sorumluluğa sahip olmalı	
Hesap verebilirlik sağlanmalı	Savurganlığa ve israfa dayanan yönetim ve bürokrasi anlayışına son vereceğiz. İtibarımızı şatafatla değil, şeffaf ve halka hizmete adanmış yönetimimizle sağlayacağız; itibarda israf yapmayacağız.
İnsan hak ve özgürlükler garanti altına alınmalı	Farklı kimliklere, kültürlere, dillere, inançlara hem eşit yurttaşlık hukukuna hem de kendi kimlik ve özgünlüklerine uygun yaşam alanları anayasal güvence altına alınacak. Ezilen ve dışlanan tüm kimlik, inanç, kültürel grupların ve cinsiyet kimliğinin üzerindeki baskıları kaldıracaktır.
Güçlendirilmiş yerel yönetimler olmalı	Anayasa merkezîyetçiliği değil, yerel demokrasiyi ve yerinden yönetimi temel alacak. Yerel halkın kendi yaşam alanlarındaki her türlü proje hakkında karar vermesini, ÇED vb. süreçlerin demokratikleşmesini sağlayacağız.

HALKLARIN DEMOKRATİK PARTİSİ

Seçim sistemi, toplumdaki farklılıkların temsil edilmesini sağlamalı	
Resmi bilgiyi erişim hakkı güvence altına alınmalı	
Karar alma süreçlerine vatandaş katılımı sağlanmalı	<p>Gençler ve kadınlar başta olmak üzere toplumun tüm kesimlerinin ve sivil toplum kuruluşlarının parlamentoya görüş ve öneri sunacakları Toplumsal Mutabakat Platformları'nı kuracağız. Toplumsal Mutabakat Platformlarında, birbirine düşman haline getirilmiş farklı kesimler bir anayasa yapmak üzere bir araya gelecek. Özgürlükçü laikliğin, çoğulculuğun, kuvvetler ayrılığının merkeze alındığı çok kültürlü ve eşit yurttaşlık temelli bu demokratik anayasa yapım sürecini iki yıl içinde tamamlayacağız. Kadınların eşit katılımına dayanan bir yönetim sistemi oluşturacağız.</p>

3.6. SAADET PARTİSİ

Ölçütler	Saadet Partisi & Cumhurbaşkanı Adayı Temel Karamollaoğlu'nun bildirgesi ne diyor?
Devletin yetkileri, organlar arasında görece eşit ölçüde paylaşılmalı ve her bir organ kendine has yetkilere sahip olmalı	Kuvvetler ayrılığı Saadet Partimizin vazgeçilmez prensiplerden biridir. Hukuk, istisna gözetilmeksizin devletin bütün organları üzerinde egemen kılınacaktır. Saadet iktidarında kamu yararını, halkın menfaatini, insanların temel hak ve hürriyetlerini güvence altına almak amacıyla birbirinden ayrı fakat birbirini denetleyen ve dengeleyen kuvvetler ayrımı sistemini tesis edeceğiz.
Organların seçimi kuvvetler ayrılığına uygun şekilde yapılmalı	
Her organ, diğerini denetleyici anayasal yetki ve sorumluluğa sahip olmalı	Güçlü iç ve dış denetim mekanizmaları kuracağız. Denetim raporlarını millet ve meclisin bilgisinden kaçırmayacağız.
Hesap verebilirlik sağlanmalı	Saadet iktidarında şeffaflığı ve hesap verilebilirliği kamu yönetiminin vazgeçilmezi haline getireceğiz. Hiçbir işimizi kapalı kapılar ardında kamuoyundan gizli yapmayacağız. Vatandaşın bilgisine ulaşmadığı hiçbir ihale, sözleşme ve benzeri işlem bırakmayacağız.
	Her alanda adam kayırma, torpil ve iltimas ortadan kaldırılacak. Liyakati esas alan adil bir sistem kuracağız. İster bizden olsun ister olmasın, işi ehline vereceğiz.
İnsan hak ve özgürlükler garanti altına alınmalı	Saadet iktidarında kamu yararını, halkın menfaatini, insanların temel hak ve hürriyetlerini güvence altına almak amacıyla birbirinden ayrı fakat birbirini denetleyen ve dengeleyen kuvvetler ayrımı sistemini tesis edeceğiz. İnsan hakları ihlallerini ele alan İnsan Hakları İhtisas Mahkemeleri kurulacaktır.
Güçlendirilmiş yerel yönetimler olmalı	

SAADET PARTİSİ

Seçim sistemi, toplumdaki farklılıkların temsil edilmesini sağlamalı	Saadet iktidarında yurt dışı seçim bölgesi oluşturulup yurt dışındaki seçmenlere belirli sayıda milletvekili kontenjanı verilecektir. Bu şekilde yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın problemleri bölge milletvekilleri tarafından daha yakinen ele alınabilecektir.
Resmi bilgiyi erişim hakkı güvence altına alınmalıdır	Vatandaşın bilgisine ulaşamadığı hiçbir ihale, sözleşme ve benzeri işlem bırakmayacağız.
Karar alma süreçlerine vatandaş katılımı sağlanmalı	

3.7. İYİ PARTİ

Ölçütler	İYİ Parti & Cumhurbaşkanı Adayı Meral Akşener'in bildirgesi ne diyor?
Devletin yetkileri, organlar arasında görece eşit ölçüde paylaştırılmalı ve her bir organ kendine has yetkilere sahip olmalı	Güçlendirilmiş parlamenter sistemi yeniden inşa edeceğiz. İYİ Parti iktidarının ilk bir yılı içinde, parlamenter demokrasiye dönülerek, denetlenebilir güç dengeli bir kuvvetler ayrılığı sistemi kuracağız. Yasamayı etkili, milletvekilini işlevli kılan güçlü bir demokratik parlamenter sistemi hayata geçireceğiz. Yasama organı olan TBMM'nin; Türk halkının serbest iradesiyle teşekkül etmesi için, gerçekçi bir temsilin önündeki yasal ve fiili engelleri kaldıracağız. Sistem üzerinde baskıya dönüşebilen yürütme etkisini azaltarak yasamayı güçlendireceğiz.
	Bağımsız ve tarafsız yargı ile anayasal sistemin denge-denetim mekanizmasını yeniden tesis edeceğiz. Cumhurbaşkanlığı kararnamelerini suiistimal amaçlı kullanmayacağız. Demokratik parlamenter sistem yeniden inşa edilinceye dek; Cumhurbaşkanlığı kararnamelerini sadece dağılan devlet yönetimini demokratik işleyişe kavuşturma amacıyla ve yalnızca idari konularda, temel hak ve özgürlüklerin özüne asla dokunulmayacak nitelikte çıkaracağız ve en geç 3 ay içerisinde yasaya dönüştürülmesini sağlayacağız.
	Yargının bağımsız ve tarafsız olmasını teminat altına alacağız. Bu kapsamda, millet adına devletin hukuka uygun olarak işleyişini temin etmesini, anayasal sistemin "denge-denetim" mekanizması olmasını sağlayacağız. Bağımsız ve tarafsız bir yargı sistemi ile, demokratik düzen içinde toplum ve bireyin geleceğe dair hukuki güvenliğini garanti edeceğiz.
	Cumhurbaşkanlığı makamı devasa bir bürokratik kurum olmaktan çıkarak, Bakanlık ve kamu idarelerinin koordinasyon ve denetiminden sorumlu bir kurum haline getireceğiz. Parlamenter sisteme yeniden dönülerek Cumhurbaşkanlığı makamının devlet başı olma vasfını koruyacağız. Cumhurbaşkanlığı'nın 'yürütmenin başı' olma niteliği kaldırılarak, idareye ilişkin bir kısım görevleri hükümetin yetki ve sorumluluğuna bırakacağız.

İYİ PARTİ

Organların seçimi kuvvetler ayrılığına uygun şekilde yapılmalı	Hakim ve Savcıların göreve başlamalarını, liyakate dayalı ve hakkaniyet ilkelerine uygun olarak yapacağız. Hakim ve savcıların göreve başlamasında üç aşamalı bir süreci takip edeceğiz. ÖSYM tarafından yapılacak test sınavında eğitim, bilgi, birikim ve donanımını ölçeceğiz. Yeterliliği olan hukukçular tarafından hazırlanan yazılı sınavda hukuk alanındaki bilgi birikimini değerlendireceğiz. Mülakatlarını ise temsil kabiliyetine ve mesleğe uygunluğunu ölçecek objektif kriterlere göre yapacağız. Mülakatlar tutanak altına alınarak tarafların denetim ve gözetimine açık hale getirilecektir.
Her organ, diğerini denetleyici anayasal yetki ve sorumluluğa sahip olmalı	İdarenin yargısal denetimi asıldır. Her kademe ve düzeydeki kamu görevlisinin yaptığı her iş ve işlemin mutlak surette bir hukuki dayanağının bulunması zorunludur. Kamu kurum ve kuruluşları adına yetki kullanan kişilerin hukuki dayanaktan yoksun iş ve işlemleri için yasa önünde hesap soracağız. Kamu vicdanını kanatan imar yolsuzlukları, rant ve kent yağmacılığının önlenmesi için mahalli idarelerin imar yetkilerini yeniden düzenleyeceğiz.
	Hür iradeli temsil kabiliyetine kavuşan Meclis üyelerinin yürütme denetimini yapmasını sağlayacağız. Parlamentonun bütçe yapma hakkına dayalı denetim işlevi gören Sayıştay'ın görev ve yetkilerinin kapsamını yeniden tanımlayacağız; denetçilere, denetimler sırasında tespit edebilecekleri yolsuzlukları doğrudan yetkili savcılıklara tevdi etme imkânı sağlayacağız. Kamu Özel İşbirliği Modeli ile ihale edilen projeleri, yıllık yarım bütçesi içerisine ayrı bir fasıl olarak alınması için yasal düzenleme yaparak Sayıştay denetimine tabi kılacağız. Denetim raporlarını TBMM'ye sunacağız.
Hesap verebilirlik sağlanmalı	Kamuda tüm iş süreçleri gözden geçireceğiz, teknolojinin verdiği imkanlar ile mükerrer fonksiyonları gidereceğiz, hızlı, etkin, verimli, şeffaf ve hesap verebilir bir devlet yapısı inşa edeceğiz. Bu çerçevede, merkezi yönetimi yenileyeceğiz, asli fonksiyonlarına odaklanan, güçlü bir devlet yapısı tesis edeceğiz.
	Kamu Yönetimi Reformunda; bilgi ve karar destek sistemlerine dayalı, entegre e-Devlet sistemi ile bürokrasi için değil vatandaşları için hızlı, doğru, şeffaf ve hesap verebilir karar alabilen bir devlet modelini merkeze alacağız.

İYİ PARTİ

	<p>Kamu Kaynaklarının tahsisinde hakkaniyet, şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkeleri çerçevesinde ulusal plan ve stratejilere uygun hareket edeceğiz.</p>
	<p>Yolsuzlukla mücadelenin yasal çerçevesini oluşturacağız ve cezai uygulamaları ortaya koyacağız. “Kamuda Şeffaflık ve Siyasi Ahlak Yasası” ile yolsuzlukla mücadeleye ilişkin mevzuatı gözden geçirerek yeniden düzenleyeceğiz. Düzenlemeleri iktidarımızın ilk altı ayında uygulamaya geçireceğiz. Yolsuzluk yapanlara verilecek cezaları caydırıcı niteliğe kavuşturacağız. Siyasetin finansmanını şeffaf hale getireceğiz. Siyasi partilerin finansman kaynaklarını açık bir şekilde belirleyeceğiz.</p>
İnsan hak ve özgürlükler garanti altına alınmalı	<p>Bireysel hak ve özgürlükleri, hukukun evrensel ilkeleri çerçevesinde anayasal teminata bağlayacağız ve bu hak ve özgürlüklerinin kullanımında yasal veya idari düzenlemeler ve uygulamalarla getireceğiz, keyfi kısıtlamalara izin vermeyeceğiz. Anayasa ve yasalar çerçevesinde özgürlükleri; ancak milli güvenlik, genel sağlık, kamu yararı ve kamu düzeni için tehdit oluşturan istisnai durumlarda geçici olarak kısıtlayabileceğiz, bu kısıtlamalar altında gerçekleştirilen idari tasarruflarda keyfiliği kesin olarak engelleyeceğiz. Milli güvenlik, genel sağlık, kamu yararı ve kamu düzeni kapsamına giren hususlar ortak akıl ile belirleyeceğiz. Kavramların içinin doldurulmasında kişisel çıkarıya yönelik yaklaşımlara izin vermeyeceğiz. Artık geçmiş iktidar döneminde ihlal edilmesi normalleşen; haberleşme özgürlüğü, düşünceleri açıklama ve yayma özgürlüğü, inanç özgürlüğü, girişim özgürlüğü, toplantı ve gösteri yapma özgürlüğü, özel yaşamın gizliliği başta olmak üzere tüm temel hak ve özgürlükleri güvence altına alacağız.</p>
	<p>Demokratik parlamenter sistem yeniden inşa edilinceye dek; Cumhurbaşkanlığı kararnamelerini sadece dağılan devlet yönetimini demokratik işleyişe kavuşturma amacıyla ve yalnızca idari konularda, temel hak ve özgürlüklerin özüne asla dokunulmayacak nitelikte çıkaracağız ve en geç 3 ay içerisinde yasaya dönüştürmelerini sağlayacağız.</p>
Güçlendirilmiş yerel yönetimler olmalı	<p>“Kamu Yönetimi Reform Yasası” ile; merkezi idareyi yeniden yapılandıracağız. Merkez ile yerinden yönetim kuruluşları ve mahalli idareler arasındaki yetki, görev ve sorumlulukları ve mali ilişkileri çağdaş demokratik ilkeler çerçevesinde yeniden belirleyeceğiz.</p>

İYİ PARTİ

	<p>Yerinden yönetim kuruluşlarının merkeze olan bağımlılığını azaltacağız ve merkezi idareyi hantallık ve kırtasiyecilikten kurtaracağız. Mahalli idarelerin görev alanlarını yeniden tanımlayacağız; merkezi yönetimin sağladığı kaynakların bunlar tarafından kullanımını etkili bir şekilde denetleyeceğiz.</p>
	<p>Belediyelerin kurumsal kapasitelerini güçlendireceğiz. Mevcut imkânlar çerçevesinde, kendilerine verilmiş olan görevleri etkili şekilde yerine getirmeleri için onların kapasitesini arttıracak ve gerekli donanımına kavuşmalarını sağlayacağız. Belediyeler üzerindeki idari vesayet azaltacağız; teşkilat yapılarına ve kadro miktarına kendilerinin karar vermesine olanak tanıyacağız. İş ve işlemleri merkezi yönetimin onayına (milli güvenlik, uluslararası mali ve siyasi ilişkiler istisna olmak üzere) bağlı olmayacak, fakat kaynak israfı ve yolsuzlukları önlemek için, merkezi yönetimin belediyeler üzerinde etkili bir denetimini gerçekleştireceğiz.</p>
Seçim sistemi, toplumdaki farklılıkların temsil edilmesini sağlamalı	<p>Siyasi Partiler Yasası ile Seçim Kanununu yeniden düzenleyeceğiz, seçim barajını yüzde 5'e düşüreceğiz. Parti içi demokrasisi olmayan bir siyasal parti düzeninin, ülkede demokratik bir düzen kurabilmesi mümkün olmadığından, otuz beş yıldan beri değiştirilmeyen Siyasi Partiler Yasası ile Seçim Kanununu ilk bir yıl içerisinde parti içi demokrasiye imkân veren bir yasa olarak düzenleyeceğiz. Halkın doğrudan tercih ve oylarıyla seçtiği milletvekillerinin sorumluluğunun seçmen ve teşkilatta olacağı bir sistem kuracağız.</p>
	<p>Yurtdışında yaşayan vatandaşlarımız için seçmen sayısına göre, sandığa erişimi kolaylaştıracak yeni seçim bölgeleri oluşturacağız. Kendi milletvekillerimizi seçme imkanını sağlayacağız.</p>
Resmi bilgiyi erişim hakkı güvence altına alınmalı	<p>Bireyin, idari ve hukuki süreçlere ilişkin doğru, gerçek ve zamanında bilgi edinme ve dilekçe hakkının önündeki tüm yasal ve fiili engelleri kaldıracacağız. Kamu Yönetimi Reformu çerçevesinde idari süreçleri basitleştireceğiz. Vatandaşların ve işletmelerin kamu ile olan iş ve işlemlerinde etkinlik, şeffaflık ve sadelik sağlayacağız. Bu amaçla İdari Usul Kanunu çıkaracağız, Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun ve Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, Kamu Denetçiliği Kanunu vb. yasal çerçeveyi yeniden düzenleyeceğiz.</p>

İYİ PARTİ

Karar alma süreçlerine vatandaş katılımı sağlanmalı

Üniversiteler, araştırma kurumları ve STK'ların kamu hizmetlerinin karar alma süreçleri, sunumu ve geliştirilmesine katılımını sağlayacağız. Bu kurumların kanıta dayalı politika yapmalarını teşvik edeceğiz. Sivil toplum kuruluşlarının yasama faaliyetlerine ilişkin görüş ve önerilerini alarak, komisyonlarda değerlendireceğiz. Mahalli idarelerin vatandaş duyarlılığını artırmak ve karar süreçlerini etkilemek amacıyla mahalli idarelerin karar komisyon ve kurullarında ilgili toplum kesimlerinin, muhtarların, meslek odalarının ve sivil toplum kuruluşlarının temsilcilerine yer verilmesini sağlayacağız. İmar planlarının hazırlanması süreçlerine üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve meslek odalarının katılımını sağlayacağız ve merkezi idarenin denetim yapma yetkisini artıracacağız.

3.8.VATAN PARTİSİ

Ölçütler	Vatan Partisi & Cumhurbaşkanı Adayı Doğu Perinçek'in bildirgesi ne diyor?
Devletin yetkileri, organlar arasında görece eşit ölçüde paylaşılmalı ve her bir organ kendine has yetkilere sahip olmalı	Vatan Partisi olarak, iki yüzyıllık anayasal geleneğimiz temelinde parlamenter demokrasiyi yeniden kurulaştıracak Milliyetçi-Halkçı-Devrimci Anayasa için mücadele edeceğiz. Bu amaçla TBMM'de Anayasa yapmak veya değiştirmek için gerekli oranı sağlamaya yönelik girişimlerde bulunacağız. Vatan Partisi, şu anda Anayasa önerisi hazır olan tek partidir. Doğu Perinçek'in "Türkiye'nin Anayasa Birikimi" başlıklı kitabında milletimizin değerlendirilmesine sunulmuştur. Hukuk devleti, bütün kurum ve ilişkileriyle kurulacak ve işletilecektir.
Organların seçimi kuvvetler ayrılığına uygun şekilde yapılmalı	Yargının bağımsızlığına yönelik bütün engeller ortadan kaldırılacaktır. HSK yeniden düzenlenecek, yürütmenin yargıya müdahalesine yönelik hükümler kaldırılacak, hâkim ve savcılarının bağımsızlığı bütün koşullarıyla sağlanacaktır.
Her organ, diğerini denetleyici anayasal yetki ve sorumluluğa sahip olmalı	
Hesap verebilirlik sağlanmalı	Yönetim etkin kılınacak, başka deyişle iş ve hizmet üretecektir. Kaynakları, emeği ve zamanı israf eden, yolsuzluğa batmış, pahalı, verimsiz, hantal yönetim yapısı köklü bir reformla değiştirilecektir.
İnsan hak ve özgürlükler garanti altına alınmalı	Devlet ve toplum hayatı, din kurallarına göre düzenlenemez. Atatürk Devriminin laikliği; varlığımızın, birliğimizin, dirliğimizin ve millet egemenliğinin güvencesidir. Anayasada "Devrim Kanunları" diye anılan yasalar uygulanacaktır.
Güçlendirilmiş yerel yönetimler olmalı	Büyükşehir Yasası kaldırılacak, yerel yönetimler halk yönetimi esasına göre yeniden düzenlenecek, kapatılan belde belediyeleri açılacak, ilçe belediyeleri tekrar eski bağımsız durumuna getirilecektir.
Seçim sistemi, toplumdaki farklılıkların temsil edilmesini sağlamalı	
Resmi bilgiyi erişim hakkı güvence altına alınmalı	
Karar alma süreçlerine vatandaş katılımı sağlanmalı	

4. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Sandıkların kurulacağı 24 Haziran ne kadar önemliyse, 25 Haziran da geleceğimizi işaret ettiği için bir o kadar önemli. Seçimleri ve sandıkta vereceğimiz kararı konuştuğumuz kadar, seçimlerden sonrasını net bir şekilde görmeye ve anlamaya da ihtiyacımız var. Görünen o ki, partiler propagandalarını yaparken, her ne kadar kimi cumhurbaşkanlığı, kimi parlamenter sistemi savunsa da, tamamı hukukun üstünlüğü, katılımcılık, çoğulculuk ve insan hakları üzerine kurulu, denge denetleme mekanizmalarıyla tesis edilmiş bir demokraside yaşama arzusunda uzlaşıyor. 270 sivil toplum örgütünün sesini birleştiren Denge ve Denetleme Ağı olarak biz, bu uzlaşının büyük önem taşıdığını düşünüyoruz.

Diğer yandan yukarıdaki tabloya daha dikkatli bakıldığında, **uzlaşının özellikle dört başlığa odaklandığı görülüyor: Hemen tüm partiler, 24 Haziran sonrası daha güçlü ve etkin bir meclis, bağımsız ve tarafsız bir yargı, güçlü yerel yönetimler ve iyi yönetim vaat ediyor.** Ancak bu başlıkların her birinde, içeriğin bildirgelerdeki ağırlığı, bunu nasıl başaracaklarına dair siyasi vizyon ve mekanizmalar değişkenlik gösteriyor. Bu dört başlığın her birine daha yakından bakıldığında şöyle bir tablo ortaya çıkıyor:

Güçlü meclis

AK Parti, CHP, HDP, İyi Parti, MHP, Saadet Partisi ve Vatan Partisi beyannamelerinde, devletin yetkilerinin organlar arasında dengeli bir şekilde dağıtılmasını vaat eden ifadeler yer veriyor. AK Parti ve MHP, yeni hükümet sisteminde güçlü yürütme ile yasa yapan ve yürütmeyi denetleyen güçlü meclis yapısına vurgu yapıyor ve mevcut anayasanın buna izin verdiğini söylerken, bu konuda bir reform vaadinde bulunmuyor. Ak Parti bildirgesinde, bir meclis denetimi aracı olarak siyasi dokunulmazlıkların kaldırılmasına değinilmesi de dikkat çekiyor. CHP, HDP İyi Parti ve Vatan Partisi ise parlamenter sistem üzerinden güçlü ve etkin meclis yapısının nasıl işleyeceğini tanımlıyor: Meclisin yasa yapma ve yürütmeyi denetleme işlevlerini güçlendirecekleri vaadinde bulunuyorlar. Özellikle CHP'nin bildirgesi bu konuda oldukça detaylı: KHK ve Cumhurbaşkanlığı kararnamesi uygulamalarına son verilmesi, bütçe hakkının devredilemezliği ilkesini ihlal eden Cumhurbaşkanı yetkilerinin kaldırılması, Kesin Hesap Komisyonu'nun daimi bir ihtisas komisyonuna dönüştürülmesi, TBMM adına kamu harcamalarını denetleyen Sayıştay'ın yeniden etkinleştirilmesi, siyasi partilerin hesaplarının Anayasa Mahkemesi'ne ulaşmasından itibaren altı ay içinde denetlenmesi gibi somut mekanizmalar öneriliyor. HDP ve İyi Parti de parlamenter sisteme geri dönüş ve meclisin yasama ve denetim işlevinin güçlendirilmesi üzerinden daha

ilkesel ama benzer bir vaatle seçmenin karşısına çıkıyor. Saadet Partisi'nin beyannamesi ise, tüm organların kuvvetler ayrılığı ilkesine göre hareket ettiği, yasa yapan ve yürütmeyi etkin şekilde denetleyen bir meclis yapısını vurguluyor. Saadet Partisi, güçlü iç ve dış denetim vaat ederken, denetim raporlarının şeffaf olacağını sözünü veriyor. Vatan Partisi'nin vaadi ise, meclisin hükümeti kurma ve denetleme yetkilerinin olduğu parlamenter sistemi yeniden tesis etmek yönünde.

Bağımsız ve tarafsız yargı

Yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığının sağlanması, tüm partilerin ortak vaadi. İktidardaki Ak Parti, bu konuda reform sürecinin diri tutulacağını söylüyor ancak yeni bir anayasal düzenleme vaat etmiyor. Cumhuriyet Halk Partisi'nin bileşeni MHP ise, bu konuda 'bağımsız ve tarafsız yargı erki, yasama ve yürütmeyi her aşamasında denetleyecek, hak ve hukukunun teminatı olacak' diyerek ilkesel bir duruş sergiliyor, detaylı mekanizmalar önermiyor. CHP, HDP, İYİ Parti ve Vatan Partisi, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun (HSK) yapısının yeniden düzenleneceğine dair somut vaatlerde bulunuyor. CHP ve İYİ Parti, HSK'da yürütme organı üyeliği vasfını koruyarak görev yapan üye kalmayacağını iddia ediyor. CHP, Anayasa Mahkemesi üyelerinin seçim yöntemini değiştireceği, kurumun bağımsız yapısını güçlendireceğine dair söz veriyor. CHP'ye göre Anayasa Mahkemesi siyasi etkilerden arındırılacak ve yapısı değişecek. Üyelerinin bir kısmının Yargıtay, Danıştay, Sayıştay ve Barolar Birliği Genel Kurulu'nca doğrudan seçimle, kalan üyelerinse TBMM'de nitelikli çoğunlukla seçilmesi sağlanacak. HDP'nin bağımsız yargı vaadi de, yargının yürütmenin baskısından kurtarılması üzerine, ancak Hâkimler ve Savcılar Kurulu'nun yapısı yeniden düzenlenmesiyle Adalet Bakanı'nın HSK'dan çıkarılması dışında somut mekanizmalar içermiyor. Saadet Partisi ise yargı bağımsızlığı için sert kuvvetler ayrılığının yanı sıra, iddia ve savunma işlevini yerine getiren savcılar ile avukatların konumları denk hale getirilmesi, savunma hakkının güçlendirilmesi gibi vaatlere sahip. Vatan Partisi de HSK'nın yürütmenin yargıya müdahalesini ortadan kaldıracak şekilde yeniden düzenleneceğini söylüyor.

Güçlendirilmiş yerel yönetimler

AK Parti, CHP, HDP ile İYİ Parti, yerel yönetimlerin yetki ve görevlerini artırmayı, kaynaklarını çeşitlendirmeyi ve büyütmeyi vadediyor. Vatan Partisi, yerel yönetimlerin halk yönetimi esasına göre yeniden düzenleneceğini vaat ederken, MHP yerel yönetimleri kalkınma temelli güçlendirmeye yönelik beyanda bulunuyor. Ak Parti, Cumhurbaşkanlığı sistemiyle uyumlu bir yerel yönetim reformu vaat ederken, bildirgeden Avrupa Konseyi Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'na bağlı kalınacağı anlaşılıyor. Ak Parti'nin bu konudaki temel vaadi, merkezi idare için gereksiz yük oluşturan hususlarda merkez taşra ilişkisini güçlendirecek düzenlemelerin hayata geçmesi. Bildirge bunu sağlayacak teknik çözümler de öneriyor. Cumhuriyet Halk Partisi de özerklik şartını dışlamıyor; dahası daha önce konan çekincelerin kaldırılacağını söylüyor. İdari yapının, yerel yönetimleri daha güçlü ve özerk hale getirecek şekilde yapılandırılmasını vaat eden CHP, ulusal mekansal planlama dışındaki tüm plan yetkilerinin yerelle verileceğini duyuruyor. Yerel kaynakların tahsisinde, yerelin karar süreçlerine katılımı da CHP'nin vaatleri arasında. HDP ise, yerel yönetimlerle ilgili vadinin merkezine yeni anayasayı koyuyor ve bu anayasanın merkezizetiği değil, yerel demokrasiyi ve yerinden yönetimi temel alacağını söylüyor. Milliyetçi Hareket Partisi'nin yerel yönetimler vaatleri ise yerel kalkınma ve adil bölüşüm ile güvenlik politikalarına odaklanıyor. İyi Parti bir "Kamu Yönetimi Reform Yasası" vaat ediyor ve merkez yerel ilişkilerinin demokratik ilkeler çerçevesinde yeniden belirleneceği vadinde bulunuyor; bunu söylerken 'yerindenlik' kavramını da kullanıyor. Merkeze ise kaynak israfı ve yolsuzlukları önlemek için, etkin denetim rolü biçiliyor. Vatan Partisi'nin bu konudaki temel vaadi ise, Büyükşehir Yasası kaldırılması, yerel yönetimlerin halk yönetimi esasına göre yeniden düzenlenmesi.

İyi yönetişim

Cumhurbaşkanı adayı çıkaran yedi siyasi partinin tamamı, katılımcı, hesap verebilir ve şeffaf kamu yönetimine dair vaatlere yer veriyor. HDP, İYİ Parti ve Saadet Partisi, yolsuzlukla mücadele edecekleri ve şeffaf bir idare oluşturacaklarını iddia ediyorlar. Vatan Partisi, etkin iş ve hizmet üreten yürütmeyi oluşturacağını; MHP, devlet personel rejimini liyakat ve eşitlik

ilkesine göre yeniden düzenleyerek yolsuzlukla mücadelede caydırıcı tedbirler ve düzenlemeler getireceğini ileri sürüyor. Ak Parti, şeffaf, hesap verebilen, kalite odaklı, ehliyet ve liyakate dayalı bir devlet yönetimine vurgu yapıyor. CHP, siyasi partilerin tüm kaynaklarının şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkelerine göre denetlenmesi yönünde çalışacaklarını, Yargı Etik Kurulunu getirerek, yargıda da hesap verebilirlik ilkesini uygulayacaklarını belirtiyor.

Saadet Partisi vatandaşın, bilgisine ulaşamadığı ihale, sözleşme ve benzeri işlemin kalmayacağını vaat ediyor. Ak Parti, kamu yönetiminde şeffaf, katılımcı ve hesap verebilir olmayı taahhüt ederken, yolsuzlukla mücadelede bütüncül bir yaklaşım izleneceğinin sözünü veriyor. CHP ve İYİ Parti, Bilgi Edinme Kanunu'nda şeffaflığı artıracak şekilde yeni düzenlemeler yapacaklarını ileri sürüyorlar. Yanı sıra CHP, Bilgi Edinme Kurulu ile etik kurullarda, sivil toplum temsilcilerine yer verileceğini belirtiyor.

AK Parti, CHP ve İYİ Parti, yasama süreçlerinde ve özellikle komisyon çalışmalarında, sivil toplum katılımı ile görüş bildirme süreçlerini artıracaklarını ileri sürüyorlar. AK Parti, sivil toplum kurumlarını ilgilendiren konuları bütüncül ve demokratik bir yaklaşım ile yeniden düzenlemeyi; MHP, sivil toplum yapısının güçlendirilmesi için, sivil oluşumların kamu hizmetlerinin denetimine katılacağını vaat ediyor. CHP, geniş katılımlı yeni anayasa yapmayı ve vatandaşların kendi yaşam alanları hakkında söz sahibi olacaklarını; İYİ Parti, karar alma süreçlerinde sivil toplum, üniversite ve araştırma kurumlarını etkin kılacağını, yanı sıra, yerel idarede ve imar planlarının hazırlanması süreçlerinde toplumun geniş kesiminin katılımını sağlayacağını öne sürüyor. HDP, vatandaşların ve sivil toplum temsilcilerinin meclise görüş sunacakları “Toplumsal Mutabakat Platformları” kuracağı sözünü veriyor.

BİZ BU DÖRT ORTAKLIKTAN NE ANLIYORUZ?

Denge ve Denetleme Ağı'nın dört partinin ortaklıkları olarak tespit ettiği alanlarla ilgili tanım ve kabulleri şu şekilde:

Güçlü ve etkin meclis

Güçlü ve etkin meclis, toplumun farklı beklenti ve taleplerine denk düşen, çoğulcu yasaları uzlaşma içinde çıkarır. Yasa taslak ve tekliflerini geçirmeden önce, komisyonlarda ve genel kurulda etraflıca müzakere eder. Vatandaşların ortak çıkarları yararına hükümet politikalarında değişiklik yaparak, şikayetlerine çözümler getirir. Yasaları etkin ve adil biçimde uygulaması için yürütmeyi mali ve siyasi bakımdan denetler. Özellikle kamu bütçesinin denetlenmesi ve onaylanmasında tam yetkilidir, yetkilerini kullanacağı araç ve mekanizmaları vardır. Seçmenle arasındaki mesafeyi azaltmak için şeffaf ve sistematik bir ilişki kurgulanmıştır. Seçmenlerin yasa ve politikalar hakkında görüşlerini iletebilecekleri mekanizmalar söz konusudur. Vatandaşların yasa ve politika sürecine katılımını sağlamak amacıyla gerekli mekanizmaları oluşturup uygular.³

Bağımsız ve tarafsız yargı

Bağımsız ve tarafsız bir yargı, tüm vatandaşların hukukun üstünlüğüne uygun bir şekilde yaşayabileceklerine dair teminat sağlar. İnsan haklarının teslim edilmesinde ve uygulanmasında özendirici kararlar verir. Davalar adil bir şekilde görülür, adil yargılanma hakkı mutlaktır. Hukuku uygularken tarafsız davranır. Yargı bağımsızlığının sağlanması için, hakimlik teminatı kanuni güvence altındadır ve yürütmenin kontrolünde değildir. Mahkeme kararlarını, mahkeme yapısını değiştirecek ya da etkileyecek yürütme kararları çıkarılmaz. Hakimlerin mesleğe kabul ve atanma sürecinde, herhangi bir

3 <http://www.birarada.org/tr/22911/Gorevimiz-Denge-Den-etleme-Yasamanin-Rolu>

hakimin görevden alınması, yükseltilmesi, özlük hakları ya da disiplin işlemlerinde yürütmenin hiçbir etkisi yoktur. Yargının merkezi yapısı çoğulcudur, hukuk önünde hesap verir, bu yapının oluşumunda meclisin de rolü vardır.⁴

Güçlü yerel yönetimler

Yerel yönetimlerin güçlü olduğu demokratik bir düzende, vatandaşların önceliklerine uygun ve daha iyi hizmet vermeleri için, yerel yönetimlerin politika üretme ve kaynakları kullanma açısından yetkileri güçlendirilmiştir. Vatandaşlar yerel kararların alınması sürecine katılabilir; bilgiye kolayca erişebilir, yerel yönetimler hesap verebilir niteliktedir. Yerel yönetimler kamu idaresi ve hizmetlerinin önemli bir bölümünü düzenleyerek yönetme hakkı ve yetkisine sahiptir, bunu da vatandaşların katılımıyla yapar.⁵

İyi yönetim

İyi yönetim ilkelerinin hakim olduğu demokratik bir düzende, yönetim sistemlerinde otoritenin nasıl dağıtıldığı ve bu otoritenin nasıl hesap verebilir kılındığına dair tüm kurallar, açık ve güçlüdür. İyi yönetim, vatandaş katılımının daha iyi bir kamu politikası, hükümete daha çok güvenin sağlanması ve daha güçlü bir demokrasi için bir anahtardır. Temel iyi yönetim ilkeleri; şeffaflık, katılımcılık, uzlaşma temelli olmak, stratejik vizyon, yanıt verebilirlik, etkinlik ve verimlilik, hesap verebilirlik, eşitlikçi ve kapsayıcı olmak ile hukukun üstünlüğüdür.⁶

4 <http://www.birarada.org/tr/22902/Gorevimiz-Denge-Den-etleme-Yarginin-Rolu>

5 <http://www.birarada.org/tr/22899/Gorevimiz-Denge-Den-etleme-Yerel-Yonetimlerin-Rolu>

6 http://www.birarada.org/upload/Node/22661/files/Yeni_An-ayasa_Yapim_Su_recinde_S_effalik_ve_Katilim_I_zleme_Raporu.pdf

 birrada.org

 dengevedenetlemeagi@birrada.org

 [DengeDenetleme](#)

 [DengeDenetleme](#)